

TÜRK HUKUKUNDA GEÇİCİ KORUMADAN YARARLANANLARIN SINIR DIŞI EDİLMESİ

EXPULSION OF TEMPORARY PROTECTION BENEFICIARIES UNDER TURKISH LAW

Araş. Gör. Dr./Res. Asst., PhD. Ayşe Yasemin Aydoğmuş*

Öz

Bu çalışmada Türk hukukunda ilk defa Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda düzenlenen geçici koruma statüsüne sahip kişilerin sınır dışı edilip edilemeyeceği, edilebiliyorlar ise bu işlemin hangi şartlar altında gerçekleştirileceği ele alınacaktır. Bu bağlamda öncelikle geçici koruma statüsü ardından da Türk hukuku uyarınca yabancıların sınır dışı edilmesine dair düzenlemeler incelenecektir. Çalışmanın son bölümünde ilk iki bölümde açıklanan ilkeler dahilinde geçici korumadan yararlananların sınır dışı edilmesine dair esaslar tespit edilmeye çalışılacaktır.

Abstract

Hereby expulsion of temporary portection status holders according to Turkish Foreigners and International Protection Law and the conditions of expulsion will be examined. Within this context first of all the status of temporary protection will be examined later on regulations of Turkish Law regarding expulsion of foreigners will be discussed. In the last part of this paper principles of the expulsion of temporary protection beneficiaries will be determined in accordance with the principles explained in the first two parts.

Anahtar Kelimeler: *Kitlesel akın, Geçici koruma, Yabancıların sınır dışı edilmesi, Uluslararası koruma, geri gönderme ilkesi.*

Keywords: *Mass influx, Temporary protection, Expulsion of aliens, International protection, Non-refoulemen policy.*

---

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, İstanbul Türkiye, yasemin.aydogmus@istanbul.edu.tr.

** Makale Gönderim Tarihi: 13.12.2017; Makale Kabul Tarihi: 21.12.2017.

Giriş

Yabancıların ülkeye girişi, ikameti, çalışması, sosyal güvenlik hakları, eğitim hakları ve taşınmaz edinmeleri yabancılar hukukunun temelini oluşturmaktadır. Ancak özellikle 2011 yılında Suriye’de başlayan olaylar neticesinde Türk yabancılar hukukunda mülteci ve diğer uluslararası koruma kavramları üzerinde durulmaya başlanmıştır. Son altı yılda ülkemize doğru gerçekleşen insan akını nedeniyle bir çok hukuki düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerden en önemlisi de 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunudur (“YUKK”)¹. Yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı olarak kurulacak olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün görev, yetki ve sorumlulukları YUKK’ta düzenlenmiştir. Çalışmamızın odağında bulunan geçici koruma statüsü ise ilk defa YUKK ile birlikte Türk hukukuna girmiştir². Bu çalışmada öncelikle YUKK ve sair mevzuat uyarınca geçici koruma statüsü ele alınacak; ardından da yabancıların sınır dışı edilmesi konusu detaylı olarak incelenecektir. Çalışmamızın son bölümünde ise halihazırda yürürlükte olan mevzuat hükümleri çerçevesinde belirsiz halde bulunan geçici koruma yararlananların sınır dışı edilmesi hususu değerlendirilecektir.

---

¹ RG: 11.04.2013 – 28615.

² Geçici koruma statüsü Türk hukukunda ilk defa YUKK’ta düzenlenmiş olmasına rağmen, sınırlarımıza topluca sığınan yabancıların tabi olacağı hukuki statü 1994 tarihli Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiyeden İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte (RG: 30.11.1994 – 22127) de düzenlenmiştir. İlgili düzenleme hakkında detaylı bilgi için bkz. Nuray EKŞİ, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Tasarısı)*, Beta Basım, İstanbul, 2012, s. 118 – 119. Avrupa’da geçici koruma rejiminin ortaya çıkışı ve gelişimi hakkında bkz. Nuria ARENAS, *The Concept of “Mass Influx of Displaced Persons” in the European Directive Establishing the Temporary Protection System*, European Journal of Migration and Law, S: 7, 2005, s. 435 – 438. Ayrıca YUKK yürürlüğe girmeden önce yakın geçmişimizde yaşanmış olan kitlesel sığınma olayları için bkz. Nuray EKŞİ, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, 3. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2015, s. 2, İbrahim KAYA / Esra YILMAZ EREN, *Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu, Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri*, İstanbul, 2015, s. 9, 45, Kemal KİRİŞÇİ, *Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Sınava*, Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK), 2014, s. 13 – 14 <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/syrian-refugees-and-turkeys-challenges-kirisci-turkish.pdf> (Çevrimiçi - 04.12.2017).

I. Türk Hukukunda Geçici Koruma Statüsü

YUKK m. 91 uyarınca ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılar geçici korumadan faydalanabilirler. Geçici korumadan faydalanabilecek olan yabancıların Türkiye'ye kabulü, geçici koruma sahiplerinin hak ve yükümlülükleri ile korumanın sona ermesine dair detaylı düzenleme ise 2014 yılında Geçici Koruma Yönetmeliği³ ile yapılmıştır. Türkiye'den koruma isteyen yabancılar sağlanabilecek korumanın kapsamını belirlemeye yönelik düzenlemelerin bulunduğu YUKK'ta geçici koruma, vatandaşı olmadığı ülkelerde koruma isteyen yabancılar bahsedilen mülteci ya da ikincil koruma gibi klasik uluslararası koruma türleri arasında sayılmayıp, ayrı bir düzenlemeye tabii tutulmuştur. Zira YUKK m. 3/1/(r)'de de uluslararası koruma mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleri olarak tanımlanmıştır. Geçici koruma niteliği itibariyle bir uluslararası koruma türü olmayıp, kitleler halinde sınırlarımıza gelen kişilere acil koruma sağlamak ve bu kişileri bir an evvel güvenli bir ortama yerleştirmek amacıyla geliştirilmiş, bu kişilerin ancak uluslararası koruma ile sağlanabilecek olan ihtiyaçlarını, bireysel olarak değil fakat grup olarak ele alan bir koruma türüdür⁴. Uluslararası camiada da geçici korumanın mülteci statüsüne alternatif yaratmadığı, aksine mülteci statüsünü tamamladığı, onun boşluklarını doldurduğu kabul edilmektedir⁵. Zira geçici koruma ile birlikte hem zor durumda kalmış ve acil yardıma ihtiyaç duyan kişilere insani değerlere uygun hukuki bir koruma sağlanmakta, hem de durumları bireysel olarak ele alınamayan bu kişilerin ilgili devletlerde sürekli olarak yerleşmeleri önlenmektedir⁶. Biz de çalışmamızın bu bölümünde özetle geçici koruma statüsüne dair temel bilgilere değindikten sonra statünün sona ermesini ve sonuçlarını ele alacağız.

³ Bakanlar Kurulu'nun 13.10.2014 tarih ve 2014/6883 sayılı kararı. RG: 22.10.2014 – 29153.

⁴ Aysel ÇELİKEL / Günseli ÖZTEKİN GELGEL, *Yabancılar Hukuku*, 23. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2017, s. 27, Nuray EKŞİ, *Yabancılar*, s. 164, Bülent ÇİÇEKLİ, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 305 - 306, Sema ÇÖRTOĞLU KOCA / Candan KAVŞAT, *Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Koruma Kararının Kapsamı, Alınması ve Sona Ermesi*, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y:1, S:1, 2015, s. 331, KAYA / YILMAZ EREN, s. 33, Neşe BARAN ÇELİK, *Türk Hukukunda Uluslararası Koruma Başvurusunda Bulunan veya Uluslararası Korumadan Yararlanan Yabancıların Hak ve Yükümlülükleri*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, C: 1, 2015, s. 73, Jari PIRJOLA, *Temporary Protection as a Future Model for Asylum?*, Nordic Journal of International Law, S: 64, 1995, s. 425.

⁵ United Nations High Commissioner for Refugees ("UNHCR"), *Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements*, 2014, s. 1,p.3, <http://www.unhcr.org/5304b71c9.pdf> (28.10.2017).

⁶ Gökhan TANERİ, *Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non-Refoulement) İlkesi*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2012, s. 115, Alice EDWARDS, *Temporary Protection, Derogation and the 1951 Refugee Convention*, Melbourne Journal of International Law, S: 13, 2012, s. 5-6 http://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0005/1687379/Edwards.pdf (Çevrimiçi - 01.12.2017).

A. Geçici Koruma Yönetmeliğinin Kişi Bakımından Uygulama Alanı

Geçici Koruma Yönetmeliğinde geçici korumadan yararlanabilecek ve koruma kapsamı dışında tutulacak kişiler olmak üzere ikili bir ayrıma gidilmiştir⁷. Buna göre Geçici Koruma Yönetmeliğinin kişiler açısından uygulama alanına bakılması gereklidir. Öncelikle, genel şartlar altında belirtildiği kitlesel akınlar⁸ esnasında kitleler halinde ya da bireysel olarak gelen kişilere geçici koruma verilebilir. Yönetmelik m. 8'de ise kimlere geçici koruma verilemeyeceği düzenlenmiştir. Madde 8 uyarınca,

“a) Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolüyle değişik 28/7/1951 tarihli

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin 1 inci maddesinin (F) fıkrasında belirtilen fiillerden suçlu olduğuna dair ciddi kanaat bulunanlar.

b) Türkiye dışında hangi saikle olursa olsun zalimce eylemler yaptığını düşündürecek nedenleri bulunanlar.

c) Bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen suç ya da fiillerin işlenmesine iştirak eden veya bu fiillerin işlenmesini tahrik edenler.

ç) Ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olduğu halde bu faaliyetlerini kalıcı olarak sonlandırmayanlar.

d) Terör eylemlerinde bulunduğu veya planladığı ya da bu eylemlere iştirak ettiği tespit edilenler.

e) Ciddi bir suçtan mahkûm olarak topluma karşı tehdit oluşturabileceği değerlendirilenler

ile milli güvenlik, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturduğu değerlendirilenler.

⁷ YUKK ve Geçici Koruma Yönetmeliği incelendiği zaman görülmektedir ki, geçici korumadan faydalanabilecek kişiler bakımından mülteci - şartlı mülteci koruma türlerinde olduğu gibi coğrafi bir sınırlamaya yer verilmemiştir. Hatta öyle ki Yönetmelik m. 17 uyarınca Türkiye'nin kara sınırlarına ya da karasularına gelen yabancı denilerek gerek kara gerekse deniz yoluyla ülkemize gelen ve mevzuatta sayılan diğer şartları da taşıyan kişilerin dahi geçici korumadan faydalanabileceği kabul edilmiştir.

⁸ Kitlesel akın doktrinde savaş, silahlı çatışma ya da başkaca olaylar nedeniyle bir ülkede ya da coğrafi bölgede yaygın şekilde insan hakları ihlalleri yaşanması halinde, bu yerlerden başka ülkelere ya da coğrafi bölgelere ani ve öngörülemez şekilde çok sayıda kişinin sığınması olarak tanımlanmaktadır. Doğa ELÇİN, *Türkiye'de Bulunan Suriyelilere Uygulanan Geçici Koruma Statüsü 2001/55 Sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi İle Geçici Koruma Yönetmeliği Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar*, TBB Dergisi, S: 124, 2016, s. 10. Geçici Koruma Yönetmeliği m. 3/(1)/j bendinde ise bu tanıma ek olarak sığınan kişilerin sayıca çoklukları nedeniyle uluslararası koruma statüsü işlemlerinin usulen uygulanabilir olmadığı haller şartı da eklenmiştir.

f) Türkiye’de işlenmesi hâlinde hapis cezası verilmesini gerektiren suç veya suçları daha

önce işleyen ve bu suçun cezasını çekmemek için menşe veya ikamet ülkesini terk edenler.

g) Uluslararası mahkemelerce hakkında insanlık suçu işlediğine dair karar verilmiş kişiler.

ğ) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Dördüncü Kısım Yedinci Bölümünde⁹ yer alan suçlardan birini işleyenler”

geçici korumadan yararlanamaz ve bu kişilere geçici koruma verilmiş ise dahi bu karar iptal edilir.

Geçici korumadan faydalanmak isteyen kişiler bakımından getirilen diğer bir düzenleme ise asker ya da asker olmayan silahlı unsurlara yöneliktir. Yönetmelik m. 18/1’de “*acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya herhangi bir şekilde ülkemize girmiş bulunan asker olmayan silahlı unsurlar ile ülkesinin silahlı kuvvetlerinin mensubu olup da askeri hizmetini tek taraflı olarak sonlandırmış olan yabancılardan, 8 inci madde kapsamına girmeyenler, sınırda Kara Kuvvetleri Komutanlığı Hudut Birlikleri, deniz yetki alanlarında Sahil Güvenlik Komutanlığı, sınır kapılarında ve ülke içinde ilgili kolluk birimleri tarafından silahtan arındırıldıktan sonra sevk ve yerleştirme işlemleri yapılmak üzere en kısa sürede yetkili kolluk kuvvetine teslim edilir*” denilerek, asker olup da tek taraflı olarak askerliğini sonlandıran ya da asker olmayan silahlı kişilerin m. 8 kapsamına girmemesi halinde ilgili birimlerce silahtan arındırıldıktan sonra ülkeye kabul edilebilecekleri düzenlenmiştir.

B. Geçici Korumadan Faydalanabilmek İçin Aranılan Şartlar

YUKK m. 91 ve Geçici Koruma Yönetmeliği m. 7/1 uyarınca ülkesinden ayrılmaya zorlanmış ve geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak ya da kitlesel akın esnasında bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma verilebilir. Yönetmelik m. 9/1 uyarınca geçici koruma kararı İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından alınır¹⁰. Bu durumda geçici korumadan

⁹ Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk başlıklı bölüm.

¹⁰ Örneğin Geçici Koruma Yönetmeliği geçici madde 1 uyarınca 28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti’nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar.

faýdalanabilmek için dört şartın sağlanması gereklidir. Öncelikle ilgili kişi ülkesinden ayrılmaya zorlanmış olmalı ve ülkesine geri dönememelidir. Kişi acil ve geçici koruma bulmak amacıyla Türkiye'ye gelmiş olmalıdır. Kişi ya kitlesel akın ile birlikte yani benzer durumdaki başka kişiler ile birlikte toplu olarak ya da kitlesel olay nedeniyle bireysel olarak Türkiye'ye gelmelidir. Kanun koyucu burada kişilerin sınırlarımıza geliş şekliyle çok nedenine odaklanmış ve kitlesel olaylar nedeniyle sınırlarımıza gelen kitleler ile bireyleri aynı statüye tabii tutmayı uygun bulmuştur¹¹. Bu durum geçici korumanın amacına da son derece uygundur.

Burada dikkat edilmesi gereken durum bireysel olarak sınırlarımıza gelen kişilere verilen geçici koruma statüsünün mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma gibi bireysel uluslararası koruma statülerinden farklı olduğudur. Bu bağlamda geçici korumanın farkı kişilerin kitlesel akınlar nedeniyle ülkemize gelmesidir.

Geçici korumadan faydalanmanın son şartı ise Bakanlar Kurulu tarafından geçici koruma kararı alınmış olmasıdır. Zira gerek YUKK gerekse Yönetmelikte belirtildiği üzere ilgili şartları taşıyan kişilerin geçici korumadan otomatik olarak faydalanması mümkün değildir, bu kişilerin geçici koruma statüsüne sahip olabilmesi için İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunun karar alması gereklidir. Yönetmelik m. 7/2'de de Bakanlar Kurulu tarafından aksi kararlaştırılmadıkça, geçici koruma ilanının geçerliliğinden önce, geçici koruma ilanına esas teşkil eden olayların olduğu ülkeden veya bölgeden ülkemize gelmiş olanları kapsamayacağı açıkça düzenlenmiştir.

C. Geçici Korumanın Sona Ermesi, İptali ve Gönüllü Geri Dönüş

Uluslararası platformda geçici korumanın dört şekilde sona erebileceği kabul edilmektedir. Bunlar geçici koruma talebine sebep olan olayların sona ermesi üzerine ilgililerin gönüllü olarak geri dönmek istemeleri, geçici koruma statüsünün başka bir koruma statüsüne dönüştürülmesi örneğin kişiye mülteci statüsü verilmesi, ilgilinin çalışma izni ya da oturma izni almak suretiyle yabancılara mahsus başka bir hukuki duruma tabii olması ve ilgilinin üçüncü bir ülkeye yerleşmesidir¹². Mevzuatımızda da buna benzer düzenlemelere yer verilmiştir. Şöyle ki; öncelikle geçici koruma uygulamasının sona ermesi ya da bireysel olarak geçici korumaya son verilmesi veya geçici korumanın iptali olarak ikili bir ayrıma gidilmiştir. Geçici koruma uygulamasına kitlesel olarak son verilmesi Yönetmelik m. 11'de düzenlenmiştir. Buna göre

¹¹ EKŞİ, *Yabancılar*, s. 167.

¹² *Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements*, s.5-6, p. 21.

İçişleri Bakanlığı, geçici korumanın sona erdirilmesi için Bakanlar Kuruluna teklifte bulunabilir ve geçici koruma, Bakanlar Kurulu kararıyla sonlandırılır.

Geçici koruma ülkemize kabul işlemlerin sınırlandırılması ya da durdurulmasıyla da sona erdirilebilir. Yönetmelik m. 15 uyarınca Bakanlar Kurulu, milli güvenliği, kamu düzenini, kamu güvenliğini veya kamu sağlığını tehdit edebilecek şartların oluşması durumunda, uygulanmakta olan geçici koruma tedbirlerinin sınırlandırılmasına ya da süreli veya süresiz olarak durdurulmasına karar verebilir. Bu yönde karar verilmesi halinde, önceden geçici koruma sağlananların bu karardan sonraki süreçte tabi olacağı hükümler de ayrıca düzenlenecektir¹³.

Geçici korumanın bireysel olarak sona ermesi ya da iptali de Yönetmelik m. 12’de düzenlenmiştir. Buna göre, geçici korunanların kendi isteğiyle Türkiye’den ayrılması, üçüncü bir ülkenin korumasından faydalanması, üçüncü bir ülkeye insani nedenlerle veya yeniden yerleştirme kapsamında kabul edilmesi ya da üçüncü bir ülkeye çıkış yapması, ölmesi hallerinde geçici koruma bireysel olarak sona erecektir. Yönetmelik m. 8/1 uyarınca geçici koruma kapsamı dışında tutulması gerekirken geçici koruma statüsü verilen ve durumu sonradan anlaşılan kişilerin geçici korumaları da Göç İdaresi Genel Müdürlüğü veya valilikler tarafından iptal edilecektir.

Geçici Koruma Yönetmeliği m. 8’de de Türkiye dışında hangi saikle olursa olsun zalimce eylemler yaptığını düşündürecek nedenleri bulunanlar, ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olduğu halde bu faaliyetlerini kalıcı olarak sonlandırmayanlar, terör eylemlerinde bulunduğu veya planladığı ya da bu eylemlere iştirak ettiği tespit edilenler gibi kanunda sınırlı sayıda sayılmış nedenlerden dolayı kural olarak geçici korumadan faydalanmaması gerekirken bir şekilde geçici korumadan faydalanmış olan kimselerin geçici korumalarının iptal edileceği düzenlenmiştir.

Geçici korumanın, geçici korunanın kendi isteğiyle Türkiye’den ayrılması ve kendi ülkesine geri dönmesi nedeniyle sona ermesi de Yönetmelikte ayrıca düzenlenmiştir. Gönüllü geri dönüş başlıklı m. 42 uyarınca Yönetmelik kapsamında işlem gören geçici koruma sahipleri gönüllü olarak ülkelerine dönmek isterlerse kendilerine gerekli kolaylık sağlanacaktır ve idare imkânları dahilinde bu kişilere destek olacaktır.

---

¹³ Geçici korumaya kabul işlemlerinin durdurulması halinde yabancıların geçici koruma statüsü olmasa da YUKK’un genel hükümleri çerçevesinde Türkiye’ye girebileceği ve burada ikamet edebileceğine dair bkz. ÇÖRTOĞLU KOCA / KAVŞAT, s. 355.

D. Geçici Korumanın Sona Ermesinin Sonuçları

Yönetmelik m. 14 uyarınca Bakanlar Kurulunun geçici korumanın sona erdirilmesi kararının ardından geçici korunanların Türkiye’den çıkması esastır. Geçici korunanların Türkiye’den ayrılmaları için gereken süre, geçici korunanların menşe ve Türkiye’ye gelmek üzere geçtikleri transit ülkelerin durumuna göre Genel Müdürlük tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda belirlenir. Bu genel kuralın yanı sıra Yönetmelik m. 11/2’de Bakanlar Kuruluna geçici koruması sona eren kişilerin ülkeyi terk etmemelerine imkan tanıma yetkisi verilmiştir. Buna göre, Bakanlar Kurulu, geçici korumayı sonlandırma kararıyla birlikte; geçici korumayı tamamen durdurarak geçici korunanların ülkelere dönmelerine ya da geçici korunanlara, koşullarını taşıdıkları statünün toplu olarak verilmesine ya da uluslararası koruma başvurusunda bulunanların başvurularının bireysel olarak değerlendirilmesine veya geçici korunanların, YUKK kapsamında belirlenecek koşullarda Türkiye’de kalmalarına izin verilmesine karar verebilir. Böylelikle Bakanlığın teklifi üzerine toplu olarak uygulanan geçici korumaya son verilmesi halinde dahi Bakanlar Kurulu ilgililerin uluslararası koruma türlerinin biri kapsamında ya da YUKK’ta öngörülen koşullar altında Türkiye’de kalmasına izin verebileceği düzenlenmiştir. Bu durumda gerekli işlemler ilgili hükümler çerçevesinde yapılır.

Geçici korumanın sona ermesi halinde durumları özellik arz eden bir diğer grup ise Yönetmelik m. 8’de düzenlenen ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olup da silahlı faaliyetlerine kalıcı olarak son verdikleri anlaşılандır. Yönetmelik m. 14/3 uyarınca bu kişilerin bireysel uluslararası koruma statü belirleme işlemlerine erişimleri sağlanacaktır.

II. Türk Hukukunda Yabancıların Sınır Dışı Edilmesi

A. Genel Olarak

Sınır dışı etme uluslararası hukukta her bir devlete tanınmış olan, devletlerin ülkelerinde bulunan yabancıları zorla ülke sınırları dışarısına çıkartmasına olanak tanıyan hukuki bir müessesedir¹⁴. Yabancılar hukuku alanında sınır dışı etme kişi dokunulmazlığına getirilmiş bir

---

¹⁴ Gülören TEKİNALP, *Türk Yabancılar Hukuku*, 8. Baskı, Beta Basım, 2003, s. 94, Rona AYBAY / Esra DARDAGAN KİBAR, *Yabancılar Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, S. 225, Rona AYBAY, *Bir İnsan Hakları Sorunu Olarak Sınırdışı Edilme*, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 2, 2003, s. 142, ÇİÇEKLİ, s. 165, Nuray EKŞİ, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Sığınmacı ve Mültecilerin Türkiye’den Sınırdışı Edilmelerini Engelleyen Haller*, İstanbul Barosu Dergisi, S: 82-6, 2008, s. 2806, Sedat SİRMEN, *Yabancıların Türkiye’de Sınırdışı Edilmesine İlişkin Temel Düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Türkiye Hakkında Verdiği Örnek Kararlar*, Ankara Barosu Dergisi, S: 3, Y: 67, Yaz 2009,

istisna olarak nitelendirilmektedir¹⁵. Yabancıların sınır dışı edilmesi devletin egemenlik hakkına dayanmaktadır¹⁶. Pek çok ulusal hukuk sisteminde yabancıların sınır dışı edilmesinin genel gerekçesi kamu düzeni ve kamu güvenliğidir¹⁷. Sınır dışı işlemi “ülkeyi terke davet” şeklinde olabileceği gibi gerek görülen hallerde “zorla sınır dışı” etme şeklinde de gerçekleşebilir.¹⁸ Türk hukukunda sınır dışı etmeye dair düzenlemelere başta Anayasa olmak üzere taraf olduğumuz çeşitli milletlerarası sözleşmelerde, kanunlarda ve sair mevzuatta rastlanmaktadır¹⁹. Sınır dışı etmeye dair en temel husus Anayasa m. 23’te yer alan vatandaşın sınır dışı edilemeyeceği kuralıdır. Vatandaşın sınır dışı edilemeyeceği ilkesine AİHS’e Ek 4 numaralı Protokolün²⁰ 3. maddesinde de yer verilmiştir. Temel hak ve özgürlükler bakımından yabancıların sınır dışı edilmesine dair esaslar ise AİHS’e Ek 7 numaralı Protokolün 1. maddesinde düzenlenmiştir²¹. Türk hukukunda yabancıların sınır dışı edilmesine dair temel düzenleme ise YUKK’da yer almaktadır. YUKK m. 52 -53 uyarınca yabancılar, Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınacak sınır dışı etme kararıyla,

---

s. 30, 1, Aydoğan ASAR, *Yabancılar Hukuku*, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 2017, s. 127, Haluk KABAALIOĞLU/Nuray EKŞİ, *Yabancıların Türkiye’den Sınırdışı Edilmesi*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Sevinç TOLUNER’e Armağan, Y: 24, S: 1-2, 2004, s. 503, Erdoğan GÖĞER, *Yabancılar Hukuku*, 2. Bası, Sevinç Matbaası, Ankara, 1976, s. 70.

¹⁵ ÇELİKEL / ÖZTEKİN GELGEL, s. 127, AYBAY / DARDAĞAN KİBAR, s. 225-226, Vahit DOĞAN, *Türk Yabancılar Hukuku*, 2. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017, s. 110, ÇİÇEKLİ, s. 165, Ergin ERGÜL, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Sınır Dışı Etme, Geri Gönderme ve Geri Verme*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2012, s. 39, Döndü KUŞCU, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hükümleri Uyarınca Yabancıların Sınır Dışı Edilmeleri*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 4.

¹⁶ AYBAY, s. 142, ÇİÇEKLİ, s. 165, ERGÜL, s. 30, ASAR, s. 127.

¹⁷ Esra DARDAĞAN KİBAR, *Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında ve Başlıca Avrupa Birliği Düzenlemelerinde Yabancıların Sınır Dışı Edilmelerine İlişkin Kurallar: Bir Karşılaştırma Denemesi*, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C: 11, S: 2, 2012, s. 57, Işıl ÖZKAN, *Göç, İltica ve Sığınma Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2013, s. 156.

¹⁸ ÇİÇEKLİ, s. 165. Sınır dışı etme kararının yerine getirilmesinde terke davet yönteminin idareye sağladığı kolaylıklar bakımından bkz. ASAR, s. 145 – 146. Her halükarda YUKK m. 56/1 uyarınca terke davet edilemeyecek yabancılar için ayrıca bkz. ASAR, s. 146 - 147. Ancak yabancıların sınırdan geri çevrilmesi ya da geri verilmesi sınır dışı etme işleminden farklıdır. Detaylı bilgi için bkz. EKŞİ, *Sığınmacı ve Mültecilerin Sınırdışı Edilmelerini Engelleyen Haller*, s. 2807 – 2808, KABAALIOĞLU / EKŞİ, s. 504, KUŞCU, s. 8 - 12.

¹⁹ Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmeler uyarınca yabancıların sınır dışı edilmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. AYBAY, S. 163 vd., KUŞCU, s. 47 vd.

²⁰ Türkiye, 4 Numaralı Protokol’ü 19.10.1992 tarihinde imzalamıştır. 23.02.1994 tarih ve 3975 sayılı Onaya Uygun Bulma Kanunu, 26.02.1994 tarih ve 21861 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Protokol’ün onaylanmasını kararlaştıran 09.06.1994 tarih ve 94/5749 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve Protokol’ün resmi Türkçe çevirisi, 14.07.1994 tarih ve 21990 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Fakat onay belgeleri halen Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği’ne tevdi edilmemiştir. Bu nedenle de ilgili düzenleme iç hukuk bakımından yürürlüğe girmiş olsa da; AİHM huzurunda yapılacak başvurularda aykırılık iddiasında bulunulamaz. https://www.coe.int/en/web/conventions/search-on-treaties/-/conventions/treaty/046/signatures?p_auth=usHb2M2B (Çevrimiçi – 27.11.2017).

²¹ Türkiye, Protokol’ü 14.03.1985 tarihinde imzalamıştır. 10.03.2016 tarih ve 6684 sayılı Onaya Uygun Bulma Kanunu, 25.03.2016 tarih ve 29664 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. 7 Numaralı Protokol’ün onaylanmasını kararlaştıran 28.03.2016 tarih ve 2016/8717 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 08.04.2016 tarih ve 29678 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Onay belgeleri 02.05.2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği’ne tevdi edilmiş ve Protokol, Türkiye bakımından 01.08.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bkz. https://www.coe.int/en/web/conventions/search-on-treaties/-/conventions/treaty/117/signatures?p_auth=usHb2M2B (Çevrimiçi – 27.11.2017).

menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir. Bu düzenleme elbette YUKK m. 54'te sayılmış olan hakkında sınır dışı etme kararı alınabilecek yabancılar hakkında uygulanabilir.

B. Haklarında Sınır Dışı Etme Kararı Alınabilecek Yabancılar

Hakkında sınır dışı etme kararı alınabilecek yabancılar YUKK m. 54'te belirtilmiştir. Buna göre, Türk Ceza Kanunu m. 59 kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler, terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar, Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar, Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar, kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar, vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler, ikamet izinleri iptal edilenler, ikamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler, çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler, Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler, hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler, uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar, ikamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar, uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler hakkında sınır dışı etme kararı alınır. Görüldüğü üzere, yabancıların sınır dışı edilmesinin sebeplerinden bazıları Türkiye'ye giriş işlemlerinde sahte belge kullanmak gibi açıkça ve yoruma ihtiyaç duymayan somut olaylar olsa da kamu güvenliği bakımından tehdit oluşturmamak gibi bazı diğerleri de idareye takdir hakkı tanıyan daha genel kavramlardır²². Kanun koyucunun yabancıların sınır dışı edilmesine sebep olabilecek tüm olayları tek tek saymasına imkan yoktur. Bu nedenle de kamu düzeni ve kamu güvenliği bakımından sorun yaratabilecek bazı önemli hususların kanunda açıkça zikredilmesi ve diğer olayları kapsayan genel bir gerekçe düzenlenmiş olması kanaatimizce

---

²² Rifat ERTEN, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme*, GÜHFD, C: 19, S: 1, 2015, s. 30.

yerindedir. Zira milletlerarası sözleşmelerde de yabancıların milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ya da kamu sağlığı gibi gerekçelerle sınır dışı edilebileceği kabul edilmektedir²³.

Elbette haklarında sınır dışı etme kararı verilen yabancıların ilgili karara karşı dava yoluna başvurması mümkündür. YUKK m. 53/3 uyarınca hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılmalıdır. Mahkemenin kararı ise kesindir. Yabancıların rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar ilgili yabancı sınır dışı edilmez. Bu kuralın istisnası ise terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar, kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler hakkında verilen sınır dışı etme kararlarıdır. Bu kişiler hakkında sınır dışı etme kararı verilmesi halinde ilgililer yargı yoluna başvursalar dahi bu başvurunun sınır dışı edilme sürecini kesmeyecektir.

C. Haklarında Sınır Dışı Etme Kararı Alınamayacak Yabancılar

Haklarında sınır dışı etme kararı alınamayacak yabancılar YUKK m. 55'te düzenlenmiştir. Madde 55 uyarınca her ne kadar m. 54 uyarınca sınır dışı edilmelerine karar verilebilecek olsa da, sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar²⁴, ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler, hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar, mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları ve tedavileri tamamlanıncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz. Böylelikle kanun koyucu her ne kadar sınır dışı edilmelerine sebep olacak davranışlarda bulunsalar dahi; buldukları koşullar neticesinde sınır dışı edilmeleri makul olmayan kişilerin sınır dışı edilemeyeceğini belirtmiştir. Kanun koyucu aynı maddenin

²³ DOĞAN, s. 111.

²⁴ Bu düzenleme geri gönderme ilkesinin YUKK'taki yansımalarından biridir. Aslı BAYATA CANYAŞ, "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamındaki Geri Gönderme Yasağının Uygulanma Koşullarının AİHM Kararları Çerçevesinde İrdelenmesi", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, 2015, s. 75 – 78.

devamında bu kişilerin durumlarının bireysel olarak ele alınacağını, idarenin bunlardan belirli bir ikamette oturmalarını, ve istenilen usul ve süre dahilinde bildirimde bulunmalarına hükmedebileceğini belirtmiştir.

D. Uluslararası Korumadan Yararlananların Sınır Dışı Edilmesi

YUKK m. 3/1/(r) uyarınca uluslararası korumanın sadece mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma anlamına geldiğini önceki bölümlerde de görmüştük. YUKK ve ilgili sair mevzuatta uluslararası koruma sahiplerine özel düzenlemelere yer verilmiştir. Sınır dışı edilme bakımından da benzer bir durum hakimdir. Önceki bölümlerde gördüğümüz üzere YUKK'ta genel olarak ikili bir ayrıma gidilmiş ve sınır dışı edilebilecek ve edilemeyecek kişiler şeklinde düzenleme yapılmıştır. Diğer taraftan uluslararası koruma sahiplerinin ancak sınır dışı etme sebeplerinden bazılarının varlığı halinde sınır dışı edilebileceği; yani bu kişiler sınır dışı etme kararından tamamen muaf tutulmasalar da kanunda anılan üç özel durum haricinde sınır dışı edilemeyecekleri kabul edilmiştir. Böylelikle uluslararası hukukun temel ilkelerine uygun şekilde uluslararası koruma sahibi ya da en azından koruma başvurusu yapmış kişileri sınır dışı etme sebepleri sınırlandırılmıştır²⁵. YUKK m. 54/2 uyarınca uluslararası koruma işlemlerinin herhangi bir aşamasında, uluslararası koruma ya da koruma başvurusu sahiplerinden terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar, kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler sınır dışı edilebilirler. Kanun koyucu burada m. 54/1'deki kesin ifadeden uzaklaşarak idareye takdir hakkı tanımış ve kanunda sayılı sınırlı hallerin gerçekleşmesi durumunda dahi uluslararası koruma sahiplerinin kesin olarak sınır dışı edilmesi gerektiğini söylememiş; bu kişilerin sınır dışı edilip edilmeyeceğine dair idareye takdir hakkı tanımıştır²⁶.

İdarenin uluslararası koruma ya da koruma başvurusu sahipleri hakkında sınır dışı etme kararı verirken geri göndermeme ilkesini de dikkate alması gereklidir. Uluslararası hukukta geri göndermeme ilkesi bireylerin ırkları, dinleri, vatandaşlıkları, belirli bir sosyal gruba aidiyetleri ya da siyasi görüşleri gibi çeşitli nedenlerden dolayı hayatlarının ya da özgürlüklerinin tehlikeye

²⁵ Esra DARDAĞAN KİBAR, “An Overview and Discussion of the New Turkish Law on Foreigners and International Protection”, *Perceptions*, C:18, S: 3, 2013, s. 122.

²⁶ ÇELİKEL / ÖZTEKİN GELGEL, s. 130, Gülüm BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hükümleri Uyarınca Yabancıların Türkiye'den Sınır Dışı Edilmesi*, TBB Dergisi, S: 108, 2013, s. 217.

düŖeceđi ya da iŖkence ve zulüm göreceği Ŗlkelere geri gönderilmemesi yükümlülüğünü ifade eder²⁷. Devletler geri göndermeme ilkesi uyarınca sınırlarına gelen ya da sınırlarını geçen kiŖileri hayatlarının ya da özgürlüklerinin tehdit edildiği yerlere gönderemez²⁸. Geri göndermeme ilkesi YUKK m.4'te “*Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, iŖkenceye, insanlık dıŖı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez*” Ŗeklinde ifade edilmiŖtir²⁹. Dolayısıyla uluslararası koruma sahipleri ya da bu konuda baŖvuru yapmıŖ kimseler hakkında sınır dıŖı etme kararı verilirken ilgililerin iŖkence, zulüm ya da benzeri diğer insanlık dıŖı muamelelere maruz kalmayacağı Ŗlkelere sınır dıŖı edilmesine dikkat edilmelidir³⁰.

Önceki bölümlerde gördüğümüz üzere kural olarak sınır dıŖı etme kararlarına karŖı yargı yoluna baŖvurulması halinde kararın yürürlüğü duracak olsa da; istisnaen kararı icrasına devam edilecek olan durumlar da mevcuttur. Bu istisnalar uluslararası koruma sahiplerinin sınır dıŖı edilme sebepleridir. Dolayısıyla uluslararası koruma sahibi bir kiŖi hakkında sınır dıŖı edilme kararı verilmesi hakkında bu kiŖi karara karŖı yargı yoluna baŖvursa dahi bu baŖvuru kararın yürürlüğünü durdurmayacaktır ve karar icra edilmeye devam edilecektir.

---

²⁷ Elihu LAUTERPACHT/Daniel BETHLEHEM, *Part 2: The Scope And Content of The Principle of Non-Refoulement: Refugee Protection in International Law*, Edt. Erika Feller/Volker Türk/Frances Nicholson, UNHCR, 2003, s. 89, EKŖİ, *Sığınmacı ve Mültecilerin SınırdıŖı Edinmelerini Engelleyen Haller*, s. 2831, Elif UZUN, *Geri Göndermeme (Non-Refoulement) İlkesinin Uluslararası Hukuktaki Konumu Üzerine Bir Değerlendirme*, Uluslararası Hukuk ve Politika, C: 8, S: 20, 2012, s.25, Aoife DUFFY, *Expulsion to Face Torture? Non-Refoulement in International Law*, International Journal of Refugee Law, C: 20, S: 3, 2008, s. 373, KUŖCU, s. 14. Ayrıca geri göndermeme ilkesinin niteliğine dair görüşler için bkz. UZUN, s. 41 vd. Geri göndermeme ilkesinin uluslararası sözleşmelerdeki uygulama alanı ve çeŖitli düzenlemelerin Türk hukukundaki düzenleme ile mukayesesi için bkz. Doğa ELÇİN, *Chapter 3: The Principle of Non-Refoulement: A Comparative Analysis Between Turkish National and International Refugee Law*, Politics and Law in Turkish Migration, Eds: İbrahim SİRKECİ / Doğa ELÇİN / Güven ŖEKER, Londra, 2015, s. 40 – 50. alıŖmada bahsi geçen uluslararası sözleşmeler yer alan sınırlamaların Türk hukukunda düzenlenmemiŖ olması sebebiyle ilkenin Türk hukukunda daha kapsamlı bir uygulama alanına sahip olduğu kabul edilmektedir. ELÇİN, *Non-Refoulement*, s. 50. Uluslararası hukukta geri göndermeme ilkesinin istisnalarına dair düzenlemeler mevcuttur. Örneğin 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İliŖkin Sözleşme'nin 33. maddesinde milli güvenlik nedeniyle geri göndermeme ilkesinin uygulanmamasına olanak sađlanmıŖtır. (Türkiye Sözleşmeyi 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmıŖtır. 29.08.1961 tarihli ve 359 sayılı Onay Kanunu, 05/09/1961 tarih ve 10898 sayı ile Resmi Gazete'de yayımlanmıŖtır. Diğer nedenler ve detaylı bilgi için bkz. TANERİ, s. 80, Sibel YILMAZ, *Kitleli Akın (Sığınma) Durumunda Geçici Koruma Rejimi ve Asgari Muamele Standardı, Seçkin Hukuk*, Ankara, 2016, s. 62 – 63.

²⁸ YILMAZ, s. 68.

²⁹ Ayrıca YUKK m. 55/1/(a) ve m. 63/1/(a/b/c)'da da geri göndermeme ilkesinin yansımaları görülmektedir. Detaylı bilgi için bkz. BAYATA CANYAŖ, s. 75 – 78.

³⁰ ÇELİKEL / ÖZTEKİN GELGEL, s. 130.

III. Geçici Korumadan Yararlananların Sınır Dışı Edilmesi

YUKK ve Geçici Koruma Yönetmeliğinde geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesine dair herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. YUKK’da hakkında sınır dışı etme kararı verilecekler ve verilemeyecekler olmak üzere yer alan ikili ayırımın yanı sıra m. 54’te uluslararası koruma sahiplerinin-mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma sahipleri- sınır dışı edilmesine dair özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Fakat geçici koruma bu düzenlemenin dışında tutulmuştur.

Yönetmelik m. 14’te geçici korumanın sona ermesini müteakip yapılacak işlemler düzenlenmiştir. Geçici korumanın sona ermesinin ardından ilgili yabancıdan ülkeden çıkması esastır. Geçici korumanın Yönetmelik m. 11 kapsamında Bakanlar Kurulu tarafından sona erdirilmesiyle birlikte, geçici korumadan yararlanmış olanlara grup temelli toplu statü kararı alınması veya uluslararası koruma başvurusunda bulunanların başvurularının bireysel olarak değerlendirmeye alınması ya da bu yabancıların YUKK kapsamında belirlenecek koşullarda Türkiye’de kalmasına izin verilmesinin kararlaştırılmış olması durumunda gerekli işlemlerin ilgili hükümlere göre yapılacağı belirtilmiş ancak geçici korumanın sonlandırılması ya da iptali halinde sınır dışı etmeye dair düzenlemelere yer verilmemiştir.

28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti’nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mültecilerin geçici koruma altına alındığına dair düzenlemenin yer aldığı Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde de bu kişilerin sınır dışı edilmesine dair herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir³¹. Bu durumda geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilip edilemeyeceği; edilecekler ise bu işlemin hangi koşullar altında gerçekleşeceği YUKK başta olmak üzere ilgili mevzuatta yer alan temel ilkeler ve yargı kararları çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesine dair Anayasa Mahkemesi tarafından verilmiş bir karar mevcuttur. Anayasa Mahkemesi 11.11.2015 tarihli ve 2014/13044 başvuru

---

³¹ YUKK yürürlüğe girmeden önce Suriye’den ülkesinde meydana gelen karışıklıklar nedeniyle ülkemize gelen kişiler için 30/3/2012 tarihli ve 62 sayılı Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge hazırlanmıştır. Yönerge tarafımızca BİMER vasıtasıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğünde talep edilmiştir. Ancak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Uluslararası Koruma Dairesi Başkanlığı 20.10.2017 tarihli ve 90862 sayılı cevabında “Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak uygulanan başvurunuzda bahse konu Yönerge yürürlükten kalkmış olup, gizlilik derecesi sebebiyle paylaşılmamaktadır” demiştir.

numaralı kararında³² geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesiyle ilgili olarak önemli tespitlerde bulunmuştur. Dava hakkında kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu gerekçeleriyle sınır dışı etme kararı alınan ve Kumkapı Geri Gönderme Merkezinde idari gözetim altında tutulan Suriye uyruklu başvuru sahibinin; sınır dışı edilmesi hâlinde öldürülme, işkence ve kötü muameleye tabi tutulma riski bulunması nedeniyle yaşam hakkı ile işkence ve eziyet yasağının; geri gönderme merkezindeki koşullar nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muamele yasağının; idari gözetim kararının çok uzun süre devam ettirilmesi nedeniyle de özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Kararın bizim açımızdan dikkate alınması gereken kısmı elbette Suriye uyruklu geçici koruma altındaki başvuru sahibinin kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu gerekçeleriyle sınır dışı edilmesi halinde işkence ve kötü muameleye tabi tutulma riski bulunması nedeniyle yaşam hakkının, işkence ve eziyet yasağının ihlal edileceğine dair iddiasına yönelik incelemidir.³³

Olayda Suriye uyruklu başvuru sahibi ülkesinde yaşanan etnik, dini ve siyasal sorunlar nedeniyle 15/12/2013 tarihinde bir grup ile beraber Türkiye'ye gelmiştir. Türkiye'ye girdiğinde jandarma tarafından yakalandıktan sonra Viranşehir'e götürülmüş orada fotoğrafları çekilmiş ve serbest bırakılmıştır. Ardından başvuru sahibi İstanbul'a gitmiştir. Bir süre sonra başvuru sahibi Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının 2014/1654 soruşturma sayılı dosyası kapsamında verilen 22/4/2014 tarihli yakalama ve gözaltına alma talimatına dayalı olarak 25/4/2014 tarihinde polis tarafından İstanbul Zeytinburnu'nda gözaltına alınmış; adının Mardin Kızıltepe'de yaşanan bir olaya karıştığı iddiasıyla polislerce sorgulanmıştır. Başvuru sahibi ifadesi alınıp salıverilmiş ancak ertesi gün Sınırdışı İşlemleri ve Geri Gönderme Merkezi Büro Amirliğince “eksik evraklar takip edilen ilk iş gününde tamamlanarak ... teslim edilmek koşulu” ile Kumkapı Geri Gönderme Merkezine götürülmüştür. İki gün sonra ise başvuru sahibi hakkında İstanbul Valiliği İl Emniyet Müdürlüğünün 28/4/2014 tarihli ve 47909374.52646 Arşiv/Dosya No-2014/124024 sayılı işlemiyle YUKK m. 54/1/(d) bendi uyarınca kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle sınır dışı etme ve altı ay süreyle idari gözetim altında tutulma kararı verilmiştir.

Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığı, 13/6/2014 tarihli, 2014/1654 soruşturma numaralı ve K.2014/832 sayılı kararıyla, başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan delil yetersizliği nedeniyle kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvuru sahibinin, idari

³² Karar için bkz. RG: 14.12.2015-29565.

³³ Kararın Başvurunun Konusu başlıklı bölümü p. 1.

gözetimin kaldırılmasına ilişkin olarak yaptığı itiraz, İstanbul 11. Sulh Ceza Mahkemesinin 24/6/2014 tarihli ve 2014/329 değişik iş sayılı kararıyla başvuru sahibi hakkında Valilik tarafından sınır dışı etme kararı alındığı, başvuru sahibinin yabancı olması nedeniyle kaçma ve kaybolma ihtimalinin bulunduğu, ilgilinin sınır dışı etme kararının iptali talebiyle idari yargıya müracaat ettiğine dair belge de sunmadığı gerekçeleriyle kesin olarak reddedilmiştir. Çalışmamız bakımından etkili olmamakla beraber olayda başvuru sahibinin gözetim altında tutulduğu Kumkapı Geri Gönderme Merkezine dair şikayetleri ve tahliye talebine dair süreçler de yaşanmıştır. İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliği, 24/7/2014 tarihli ve 2014/169 Değişik İş sayılı müzekkere ile Emniyet Müdürlüğünden, başvuru hakkında verilen sınır dışı etme ve idari gözetim altına alma kararlarına ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesini istemiştir.

Diğer taraftan başvuru sahibi İstanbul 11. Sulh Ceza Hakimliğinin 24/6/2014 tarihli başvuru sahibinin kendisi hakkındaki idari gözetim kararının kaldırılmasına yönelik başvurusuna karşı verilmiş olan red kararı nedeniyle yasal süresi içerisinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur³⁴. 19/8/2014 tarihinde başvuru sahibi, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verdiği, bu nedenle açtığı dava ve Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurunun görülmekte olduğu gerekçeleriyle Kumkapı Geri Gönderme Merkezinden tahliye edilmesine ve sınır dışı edilmemesine karar verilmesi talepleriyle İstanbul Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne başvurmuştur.

Başvuru sahibinin sınır dışı etme işlemine karşı açtığı dava, İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 18/9/2014 tarihli ve E.2014/1371, K.2014/1486 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Karar 5/11/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Bu esnada başvuru sahibi 11/9/2014 tarihinde, idari gözetim kararına karşı İstanbul Sulh Ceza Hâkimliğine yaptığı ikinci itiraz başvurusunda, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verdiğini, uluslararası koruma başvurusunda bulunduğunu, kendisinin geçici koruma altında olduğunu, YUKK m. 57’de sınır dışı etmek üzere idari gözetim ve süresine dair güvencelerin kendisine uygulanmadığını, Kumkapı Geri Gönderme Merkezinde maruz kaldığı koşullarının beden ve ruh sağlığına zarar verdiğini belirterek idari gözetim kararının kaldırılmasına ve derhâl salıverilmesine karar verilmesini talep etmiştir. Anılan başvuru, İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 17/9/2014 tarihli ve 2014/1058 değişik iş sayılı kararıyla kesin olarak

---

³⁴ Başvuru No: 2014/13044.

reddedilmiştir. Başvuru sahibinin bu konuda daha sonra yaptığı diğer iki başvuru da benzer gerekçelerle reddedilmiştir.

Başvuru sahibi 5/12/2014 tarihinde İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 18/9/2014 tarihli sınır dışı edilme işleminin iptali talebiyle açtığı davada verilen red kararına karşı ikinci kez Anayasa Mahkemesine başvurmuştur³⁵. Başvuru sahibinin sınır dışı edilme işlemine yönelik tedbir kararı verilmesi istemine karşı Anayasa Mahkemesi 10/12/2014 tarihli kararı ile başvuru sahibinin yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik bir tehlike olduğuna dair ciddi bir iddiasının bulunması ve uluslararası düzeyde kabul edilen geri göndermeme ilkesinin işlerliğinin sağlanması amacıyla, tedbir kararı alınmasına ve başvuru sahibinin menşe ülkesi olan Suriye'ye sınır dışı edilmesine ilişkin işlemin fiilen uygulanmamasına dair ara karar verilmiştir³⁶. Anayasa Mahkemesinin sınır dışı işleminin fiilen uygulanmamasına karar vermesi üzerine başvuru sahibi idari gözetimin işlevsiz hale geldiği gerekçesiyle mahkemeye başvurmuştur. İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliği de 31/12/2014 tarihli ve 2014/3324 değişik iş sayılı kararında başvuru sahibinin itirazını kabul ederek; idari gözetimin işlevsiz hale geldiğini kabul etmiş ve başvurucunun gözetim altında tutulmasına 6/1/2015 tarihinde son verilmiştir.

Bu olaylar Anayasa Mahkemesi tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde incelenmiştir. Kararda çalışma konumuzla ilgili olarak Mahkemenin önemli tespitleri mevcuttur. Görüldüğü üzere başvuru sahibinin itirazları sınır dışı edilmesine ve sınır dışı etme kararını takip eden süreçte idari gözetim altında tutulurken yaşadığı sorunlara yöneliktir. Mahkemece ilgilinin sınır dışı edilme kararına yönelik olarak sunduğu itirazlar incelenmiştir. Olayda başvuru sahibi 2011 yılında Suriye'de başlayan olaylar neticesinde bir grup içerisinde Türkiye'ye gelmiş bir yabancıdır. Geçici Koruma Yönetmeliği geçici madde 1 kapsamında yer aldığından geçici koruma sahibidir. Ayrıca başvuru sahibinin yine aynı maddeye istinaden 25/6/2014 tarihinde şartlı mülteci statüsüne başvurduğu, fakat bu yönde olumlu ya da olumsuz herhangi bir karara varılmadığı belirtilmiştir³⁷. Mahkeme kararın 55. paragrafında “*Geçici Koruma Yönetmeliğinin geçici 1. maddesi uyarınca Suriye Arap Cumhuriyeti'nden 28/4/2011 tarihinden sonra Türkiye'ye gelen kişilerin geçici koruma altına alındığı, bu kişilerin sınır dışı edilemeyeceği ancak bu kişilerin bireysel uluslararası koruma başvurularının da işleme konulmayacağı*

³⁵ Başvuru No: 2014/19101.

³⁶ Anayasa Mahkemesinin 2014/19101 başvuru numaralı davada 10/12/2014 tarihli tedbire ilişkin ara kararı için bkz.<http://kararlariyeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/cb13b809-adb0-4476-824e-38e0f94ed4a0?wordsOnly=False> (Çevrimiçi – 03/11/2017).

³⁷ Kararın İnceleme ve Gerekçe Bölümünde yer alan Sınır Dışı Edilmesi Durumunda Öldürülme, İşkence ve Kötü Muameleye Tabi Tutulma Riskinin Bulunması Nedeniyle Anayasa'nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası başlıklı Alt Bölümü p. 51.

kurala bağlanmıştır” demiştir. Fakat geçici madde 1’de geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmeyeceğine dair herhangi bir ifade yoktur³⁸. Mahkemece yapılan incelemede de başvuru sahibinin sınır dışı etme işleminin iptali için açtığı davada, İstanbul 1. İdare Mahkemesi tarafından ilgilinin geçici koruma statüsü veya uluslararası koruma başvurusu sahibi olma şeklindeki hukuki statüsünün araştırılmadığına dikkat çekilmiştir. Kanaatimizce Mahkemenin başvuru sahibinin durumunu uluslararası koruma başvuru sahibi ve geçici koruma sahibi kişiler bakımından olmak üzere iki ayrı açıdan ele alması gereklidir. Öncelikle uluslararası koruma başvurusu sahiplerinin sınır dışı edilmesine dair düzenlemeler son derece açıktır. Kararda da bahsedildiği üzere ilgili düzenleme YUKK m. 54/2’de yer almaktadır. Çalışmamız bakımından önemli olan husus ise geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesidir.

Mahkeme geçici koruma sahipleri ile ilgili olarak ise Yönetmelik çerçevesinde benimsenen ilkeleri ve geçici korumaya dair uluslararası kriterleri dile getirmiştir. Mahkeme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (“BMMYK”) tarafından da ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirilemeyen bu kişilerin, Türkiye’de sahip oldukları statü gereği istekleri dışında Suriye’ye geri gönderilemeyeceklerinin, kişi dokunulmazlığı, kişinin maddi ve manevi varlığına dair anayasal güvence karşısında sınır dışı edilemeyeceklerinin, geri göndermeme ilkesinin bu kişiler bakımından istisnasız uygulanması

---

³⁸ Geçici Koruma Yönetmeliği Geçici Madde 1 “(1) 28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti’nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz.

(2) Birinci fıkrafta belirtilen yabancılardan 28/4/2011 tarihinden önce uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar, talepleri halinde geçici koruma altına alınırlar.

(3) 28/4/2011 tarihinden itibaren ikamet izni almış ancak süresi uzatılmamış ya da ikamet izni iptal edilmiş olanlar ile vize süresi veya muafiyeti sonunda koruma talep edenler, 8 inci madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla geçici koruma kapsamına alınırlar. Bunlardan koruma talep etmeyenler hakkında ise genel hükümler uygulanır.

(4) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce verilen kimlik belgeleri, 22 nci maddede belirtilen geçici koruma kimlik belgesi düzenleninceye kadar geçici koruma kimlik belgesi yerine geçer. Bu belge sahiplerine, 5490 sayılı Kanun kapsamında yabancı kimlik numarası verilebilir.

(5) Birinci fıkrafta belirtilen yabancılar hariç üçüncü ülke vatandaşlarının, Suriye Arap Cumhuriyeti’nden ülkemize girişleri ve ülkemizden Suriye Arap Cumhuriyeti’ne çıkış işlemleri sınır kapılarından genel hükümler çerçevesinde yapılır.

(6) (Ek: 5/4/2016-2016/8722 K.) 28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle Türkiye’ye gelmiş ve 20/3/2016 tarihinden sonra ülkemiz üzerinden düzensiz yollarla Ege adalarına geçmiş olan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarından, ülkemize geri kabul edilenlere koruma talep etmeleri halinde bu Yönetmelik kapsamında geçici koruma sağlanabilir” hükmünü amirdir.

gerektiğinin kabul edildiğini belirtmiştir³⁹. Anayasa Mahkemesi geçici koruma sahiplerinin YUKK m. 4 ve Geçici Koruma Yönetmeliği m. 6’da yer alan geri göndermeme ilkesi çerçevesinde sınır dışı edilemeyeceğini, Anayasada yer alan düzenlemelerin de bu durumu desteklediğini belirtmiştir. Kanaatimizce Anayasa Mahkemesinin vardığı bu sonuç halihazırda yürürlükte bulunan düzenlemelere uygun değildir. Zira Anayasa, YUKK, Geçici Koruma Yönetmeliği ya da başka herhangi bir düzenlemede geçici korumadan yararlananların asla sınır dışı edilemeyeceğine dair herhangi bir hüküm yer almamaktadır.

Mevzuattaki eksiklik ve Anayasa Mahkemesi’nin bu kararı karşısında geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesine dair esasları tespit ederken, 20 Temmuz 2001 tarihli AB Geçici Koruma Yönergesinden⁴⁰ faydalanılabilir. AB Geçici Koruma Yönergesinde de sınır dışı etme konusunda bir düzenlemeye rastlanmamaktadır. Ancak Yönergede geçici korumanın sona erdirilmesine ya da geçici korumadan faydalanması mümkün olmayan kişilere dair düzenlemeler yapılmıştır. Yönerge m. 21’de üye devletlerin geçici koruma sahiplerinin kendi istekleri doğrultusunda ülkelerine geri dönmelerine ya da geçici korumaları sona erdiği için geri dönmelerine yönelik önlemler almaları gerektiğini; geçici koruma sahiplerinin gönüllü geri dönmeleri halinde geri dönüşlerinin insanlık onuruna yakışır şekilde kolaylaştırılmasını temin etmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Madde 22’de ise üye devletlerin geçici korumaları sona ermiş olan ve kabul edilmeye uygun olmayan kişilerin zorunlu geri dönüşlerinin insanlık haysiyetine saygı içinde yürütülmesini sağlamak için gerekli önlemleri alacakları belirtilmiştir. Ayrıca zorla geri dönüş durumlarında, üye devletlerin, özel durumlarda geri dönüşü imkansız kılan ya da mantıklı olmaktan çıkaran zorunlu insancıl nedenleri göz önünde bulunduracakları da m.22/2’de açıkça düzenlenmiştir. Yönergede de geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesine dair açık bir hükme yer verilmediği, geçici korumanın sona erdiği ya da hiç verilmediği hallerde dahi zorunlu geri

³⁹ Kararın İnceleme ve Gereke Bölümünde yer alan Sınır Dışı Edilmesi Durumunda Öldürülme, İşkence ve Kötü Muameleye Tabi Tutulma Riskinin Bulunması Nedeniyle Anayasa’nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası başlıklı Alt Bölümü p. 58.

⁴⁰ Council Directive 2001/55/EC Of 20 July 2001 on Minimum Standards For Giving Temporary Protection In The Event of a Mass İnflux of Displaced Persons and on Measures Promoting a Balance of Efforts Between Member States In Receiving Such Persons and Bearing The Consequences Thereof, OJ 2001, L 212/12-Temporary Protection Directive, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:0012:0023:EN:PDF> (Çevrimiçi – 10.11.2017). Yönergenin Türkçe metni için bkz. *Göç ve İltica Mevzuatı*, Ed: Kadir AY/ Thomas VOM BRAUCKE / Işıl TOKCAN/ Mustafa ÖZTÜRK / Çiğdem ALP, Başkent Matbaası, Ankara, 2005, Yurdundan Ayrılmaya Zorlanmış Kimselerin Kitlesel Sığınma Durumunda Geçici Koruma Sağlamak İçin Asgari Standartlar Hakkında Ve Üye Devletler Arasında Bu Tür İnsanları Ülkeye Kabul Etmesi Ve Sonrasında Bunun Sonuçlarına Katlanması Çabalarında Denge Sağlayacak Önlemler Hakkında 2001/55/EC (AT) sayılı ve 20 Temmuz 2001 tarihli Konsey Yönergesi, s. 130 – 145, http://www.goc.gov.tr/files/files/iltica_goc.pdf (Çevrimiçi - 10.11.2017).

dönüşün insanlık onuruna uygun, mantıklı ve insancıl şekilde gerçekleşmesi gerektiği kabul edilmiştir. Bu durumda Yönerge uyarınca geçici koruma talep eden herkesin bu korumaya sahip olamayacağını kabul edildiği; m. 28'de⁴¹ belirtilen çeşitli suçların işlenmesi ya da ev sahibi devletin güvenliğine dair ciddi tehlike oluşturulması veya bu durumların gerçekleştiğini düşündürecek ciddi nedenlerin varlığı halinde ilgilinin geçici korumadan hariç tutulacağı düzenlenmiştir. BMMYK da geçici koruma süresi sona eren ve üye devletlerde diğer koruma türlerinden faydalanamayan kimselerin geri dönmeye zorlanabileceğini kabul etmiştir⁴². Buna göre ilgili kişinin zorunlu geri dönüşü yine de makul ve insani şartlara tabi tutulmalıdır. Bu durumda adeta kişi ülkeyi terke davet edilmektedir. Ancak kişi ülkeyi terk ederken insani şartlara uyulacağı, örneğin geldiği ülkeye geri dönmesi halinde insanlık dışı muamele görecekse oraya gönderilmeyeceği kabul edilmiştir.

Mevzuatımızda genel olarak yabancıların sınır dışı edilmesi ve uluslararası koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesine dair düzenlemeler mevcuttur. Elbette geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesinin genel sınır dışı etme sebeplerine tabi tutulması geçici koruma statüsünün niteliğine uygun değildir⁴³. Zira bir uluslararası koruma türü olmayan geçici koruma sahiplerinin YUKK'da zikredilen esaslar dahilinde benzeri korumaya ihtiyaç duyan kişiler oldukları ve tek farklarının ihtiyaçlarının grup bazında ele alınması olduğu açıktır⁴⁴. Kaldı ki temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hususunda yabancı aleyhine yorum yapılamaz ve mevzuat bu şekilde geniş yorumlanamaz⁴⁵. Ayrıca genel olarak YUKK'ta sayılan sınır dışı etme sebeplerinden örneğin Türkiye'ye yasal giriş işlemlerini ihlal edenler ya da vize süresini on günden fazla aşanlar gibi bazı nedenler geçici korumanın doğası ile de bağdaşmamaktadır.

⁴¹ Madde 28 "1. Aşağıdaki durumlarda Üye Devletler bir kimseyi geçici korumadan hariç tutabilirler:

(a) aşağıdaki durumların gerçekleştiğini düşündürecek ciddi nedenlerin varlığı halinde:

(i) bu tür suçlarla ilgili hükümler içeren belirtilen uluslararası araçlarda tanımlandığı üzere kişi barışa karşı bir suç işlemiş ise, bir savaş suçu, ya da insanlığa karşı bir suç işlemiş ise,;

(ii) geçici korumadan yararlanan bir kişi olarak o Üye Devlet'e kabul edilmesinden önce ağırlayan Üye Devlet'in dışında siyasi nitelikli olmayan ciddi bir suç işlemiş ise. Tahmin edilen zulmün ağırlığı kişinin şüphelenilen cezai fiilinin niteliği ile karşılaştırılacaktır.

Özel biçimde gaddar eylemler, sözüm ona siyasi bir amaç ile yapılmış olsalar bile, ciddi siyasi nitelikli olmayan suçlar olarak sınıflandırılabilirler. Bu durum hem suça katılanlar hem de suçu teşvik edenler için geçerlidir;

(iii) Birleşmiş Milletler'in amaç ve prensiplerine aykırı eylemler yüzünden suçlu bulunmuş kişiler ;

(b) Ev sahibi Üye Devlet'in güvenliği için işbu kişinin bir tehlike olarak görülmesi için makul nedenler varsa ya da kişi özellikle ciddi bir suçtan kesin hüküm giymiş olması dolayısıyla ev sahibi Üye Devlet toplumu için bir tehlike oluşturuyorsa.

2. 1. paragrafta bahsi geçen hariç tutma nedenleri yalnızca ilgili kişinin kişisel davranışları temeline dayandırılabilir. Hariç tutma kararı ya da tedbirleri orantılılık ilkesine dayandırılacaktır." hükmünü amirdir.

⁴² Göç ve İltica Mevzuatı, Geçici Koruma – BMMYK Yorumlarının Özetleri, s. 148.

⁴³ ÇELİKEL / ÖZTEKİN GELGEL, s. 131.

⁴⁴ BARAN ÇELİK, s. 130.

⁴⁵ ELÇİN, s. 41.

Geçici koruma sahiplerinin bireysel olmayan yani kitlesel anlamda uluslararası koruma benzeri bir statüye sahip olmak vasıtasıyla temel ihtiyaçlarının karşılanıyor olması, onların kıyasen uluslararası koruma ile aynı hukuki statüye tabi tutulmasına da yol açamaz. YUKK ve Geçici Koruma Yönetmeliğinin açık hükümleri karşısında geçici koruma kesinlikle bir uluslararası koruma türü değildir. Bu nedenle de, özellikle sınır dışı etme gibi temel hak ve özgürlükler ile doğrudan ilişkili bir konuda geçici korumadan yararlananların tabi olacakları statünün kıyas yoluyla uluslararası korumadan yararlananlar ile aynı şartlara tabi tutulması mümkün değildir. Doktrinde genel olarak geçici korumayı da bir uluslararası koruma statüsü olarak ele alan görüş⁴⁶ dahi YUKK m. 3/1/(r) bendinin açık hükmü karşısında geçici koruma sahiplerinin sınır dışı etme bakımından YUKK m. 54'ün 1. fıkrası mı yoksa 2. fıkrası mı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğinin net olmadığını, Yönetmelikte bu konuda bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasının bir eksiklik olduğunu kabul etmektedir⁴⁷. Bu nedenle de her ne kadar geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesinin Türkiye'den sınır dışı edilme sebepleri daha dar kapsamlı olan uluslararası koruma ya da koruma başvurusu sahipleri ile aynı koşullara tabi tutulması gerektiği ileri sürülebilirse de⁴⁸ Anayasa m. 16 uyarınca yabancıların temel hak ve özgürlüklerinin milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla düzenlenmesi gereklidir. Kanunda geçici koruma sahiplerinin kişi dokunulmazlığı ile yerleşme ve seyahat özgürlüklerine dair bu şekilde herhangi bir düzenleme olmaması halinde bu boşluğun kıyasen doldurulması Anayasal ilkelerimize ve yabancılar hukukuna hakim esaslara uygun değildir.

Günümüzde uluslararası hukukta kişilerin sığınma hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir⁴⁹. Ancak her devlet de egemenlik hakkının sonucu olarak kimlerin kendi ülkesinde bulunabileceğine, kimlere uluslararası koruma ya da benzeri statüler bahsedebileceğine kendisi karar vermek hakkına sahiptir⁵⁰. Türkiye de elbette milli güvenliğini tehlike atan ve kamu düzenini bozan geçici koruma sahiplerinin statülerini sona erdirebilir ve bunları sınır dışı edebilir⁵¹. Bu nedenle geçici korumadan faydalananların öncelikle iradeleri dışında statülerini kaybetmelerine neden olabilecek Yönetmelik m. 15 uyarınca kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı gibi gerekçelerle statülerine son verilmesinden ya da Yönetmelik m. 8 uyarınca geçici koruma statüsü dışında tutulması gerekirken kendisine statü verilen ve bu durum

---

⁴⁶ Nuray EKŞİ, *Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar Ve Geçici Korumanın Sona Ermesi*, İstanbul Barosu Dergisi, C:88, S: 2014/6, Kasım-Aralık, 2014, s. 65.

⁴⁷ EKŞİ, *Geçici Koruma*, s. 83.

⁴⁸ BARAN ÇELİK, s. 130, ELÇİN, s. 41, KUŞCU, s. 111.

⁴⁹ Murat SARAÇLI, *Uluslararası Hukukta Yerinden Edilmiş Kişiler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s. 59.

⁵⁰ SARAÇLI, s. 59.

⁵¹ EKŞİ, *Geçici Koruma*, s. 82. Elbette geçici koruma sahipleri sınır dışı edilirken uluslararası koruma başvurusu yapıp yapmadıklarına dikkat edilmeli ve durumları buna göre değerlendirilmelidir.

anlaşıldıktan sonra geçici korumaları iptal edilenlerin statülerini kaybettikten sonra Türkiye’den sınır dışı edilebileceği kabul edilmelidir, zira bu kişilerin ülkeyi terk etmesi esastır. Bu durumda geçici korumadan yararlananların uluslararası korumadan yararlananlardan farkı YUKK m. 54/2 uyarınca uluslararası koruma sahiplerin ya da koruma başvurusu yapmış kişilerin YUKK m. 54/2/(b) ve (k) bentleri uyarınca terör örgütleri ile ilişki içerisinde olmaları halinde de sınır dışı edilebilecek olmasıdır. Kanaatimizce bu koşul aslen kamu güvenliği bakımından da önem arz ettiği için fiili durumda geçici korumadan yararlananların sınır dışı edilmesi koşullarının uluslararası korumadan yararlananlar ile aynı olduğu ileri sürülebilir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus geçici korumadan yararlananların sınır dışı edilmesinde uluslararası koruma için getirilenlere ek olarak sayılabilecek başka sebepler olup olmadığıdır. Bu noktada geçici korumadan faydalananların genel sınır dışı etme sebeplerine tabi olacağını ileri sürmek için de herhangi bir hukuki dayanak bulunmamaktadır. Zira mevzuat kapsamında geçici korumanın ilgilinin iradesi dışında sona ermesi hallerinden başka bir sınır dışı etme nedenine de rastlanmamaktadır.

Geçici korumadan yararlananlar sınır dışı edilirken dikkate alınması gereken en önemli husus geri göndermeme ilkesidir⁵². Zira bir kişinin Türkiye’de milli güvenlik ya da kamu düzenini bozması sebebiyle hayati tehlikeye maruz kalacağı bir yere gönderilmesi hem insani nedenlerden hem de hukuki esaslardan dolayı kabul edilemez⁵³. Ancak devletlerin kendi ülkeleri üzerinde sahip oldukları egemenlik onlara kişilerin yaşam hakkını tehlikeye sokma hakkı vermemektedir. Bu noktada sınır dışı etme ile yakın ilişki içerisinde olan geri göndermeme ilkesi devreye girmektedir. Geri göndermeme ilkesinin doğal sonucu kişilerin işkence, kötü, insanlık dışı ya da benzeri aşağılayıcı muamele göreceği ülkelere gönderilmemesi, bu kişilerin güvenli ülkelere bahsi geçen uygulamalar ile karşılaşma riski olan yerlere gönderilmemesidir⁵⁴. Bu bağlamda aslen geri göndermeme ilkesi geçici korumanın temelini oluşturmaktadır; zira geçici koruma devletlere bu ilke kapsamında sığınan kişilere sağlanan statüdür⁵⁵. Geçmişte, kitlesel akın dönemlerinde geri göndermeme ilkesinin uygulanabilirliği uluslararası hukukta tartışılmış olmakla beraber; günümüzde kitlesel akın

⁵² EKŞİ, *Geçici Koruma*, s. 82.

⁵³ Bu bağlamda İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü ile yapılan görüşmede de geçici koruması sonlandırılan kişilerin ilkesel olarak güvenli 3. bir ülkeye sınır dışı edilebileceğinin kabul edildiği tarafımıza belirtilmiş olup; bu yönde bir uygulama olup olmadığının gizlilik nedeniyle açıklanamayacağı söylenmiştir.

⁵⁴ ÖZKAN, s. 161.

⁵⁵ Süleyman DOST, *Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye’li Sığınmacıların Hukuki Durumu*, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C:4, S:1, 2014, s. 52, YILMAZ, s. 51, TANERİ, s. 45, Ahmet Hamdi TOPAL, *Geçici Koruma Yönetmeliği ve Suriyelilerin Hukuki Statüsü*, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 2, S: 1, Bahar 2015, s. 14. Geçici koruma ve geri göndermeme ilkesi ilişkisi hakkında ayrıca bkz. EDWARDS, s. 6.

hallerinde de geri göndermeme ilkesinin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir⁵⁶. Türk hukukunda da insani değerler ve uluslararası hukukun temel ilkeleri dikkate alınarak geri göndermeme ilkesinin geçici korumayı da kapsamı gerektiği kabul edilmiş⁵⁷; Geçici Koruma Yönetmeliği m. 6 ile de geri göndermeme ilkesinin geçici koruma bakımından da uygulama alanı bulacağı düzenlenmiştir⁵⁸.

Geçici korumadan yaralananların sınır dışı edilmesi ile ilgili olarak elbette AİHS ve Protokoller ile koruma altına alınan haklar da dikkate alınmalıdır. AİHS'e Ek 7 numaralı Protokolün 1. maddesinde yabancıların hangi usule tabi olarak sınır dışı edilebileceği düzenlenmiştir. Buna göre, bir devlet ülkesinde kurallara uygun olarak ikamet eden bir yabancıyı, ancak yasalara uygun şekilde verilmiş bir kararın yerine getirilmesi kapsamında sınır dışı edebilir; ilgili yabancı kamu düzeni ya da ulusal güvenlik nedenleri açısından gerekli olmadıkça; sınır dışı edilmesine karşı gerekçeleri öne sürme, durumunun yeniden incelenmesini talep etme ve bu amaçlarla, yetkili bir merci önünde veya bu merci tarafından tayin edilecek biri ya da birileri önünde temsil edilme hakkına sahiptir⁵⁹. Dolayısıyla yabancıların kamu düzeni ve ulusal güvenlikle ilgili nedenlerden dolayı dahi sınır dışı edilmesi halinde yasalara uygun bir kararın alınmış olması gerektiği; ancak bu iki ihtimalde ilgilinin derhal sınır dışı edilebileceği, aksi takdirde ilgilinin karara itiraz etmesine imkan tanınması gerektiği ortadadır. Görüldüğü üzere, Protokole taraf olan devletler her halükarda iç hukuklarına uygun olarak yabancıları sınır dışı etme imkanına sahiptir. Burada önemli olan husus yabancıların ve özellikle geçici koruma sahipleri gibi durumları özel önem arz eden kişilerin nereye ve ne şekilde sınır dışı edileceğidir.

Böylelikle AİHS ve ek Protokoller çerçevesinde de acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olaylar neticesinde kitlesel ya da bireysel olarak sınırlarımıza gelmiş olan yabancıların sınır dışı edilmesinde dikkate alınması gereken en önemli husus bu kişilerin yaşam hakkı ve işkence yasağı olduğu söylenebilir⁶⁰. Taraf ülkelerde herkesin yaşam hakkı yasayla korunur ve

⁵⁶ YILMAZ, s. 78 – 83.

⁵⁷ Geri göndermeme ilkesinin geçici koruma alanında da bir uluslararası yükümlülük olduğuna dair görüş için bkz. KİRİŞCİ, s. 19.

⁵⁸ Doktrinde Geçici Koruma Yönetmeliği m. 6'da yer alan düzenleme olmasa idi dahi geçici koruma sahiplerinin geri göndermeme ilkesinden faydalanacağına dair bkz. YILMAZ, s. 170.

⁵⁹ Bu düzenleme kamu düzeni ve ulusal güvenlik kavramlarının belirsizliği nedeniyle doktrinde eleştirilmiş ve bu maddede yer alan korumanın AİHS m. 6 uyarınca adil yargılanma hakkı ile tamamlanması gerektiği ileri sürülmüştür. Nuray EKŞİ, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 6. Maddesinin Yabancıların Sınırdışı Edilmesine Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Y: 29, S: 1-2, 2009, s. 139.

⁶⁰ EKŞİ, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi*, s. 120 – 121. Genel olarak yabancıların sınır dışı edilmesinde AİHS m. 5 özgürlük ve güvenlik hakkı, m. 6 adil yargılanma hakkı, m. 8 özel ve aile hayatına saygı ve m. 13 etkili başvuru haklarının da dikkate alınması gerektiğine dair bkz. AYBAY / DARDAĞAN KİBAR, s. 231 – 232, EKŞİ, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi*, s. 121 vd., EKŞİ, *Stığınmacı ve Mültecilerin Sınırdışı Edilmelerini Engelleyen Haller*, s. 2812, ERGÜL, s. 188, KABAALIOĞLU / EKŞİ, s. 507, KUŞCU, s. 50 - 53.

hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz. Bu durumda ilgili kişileri işkence ve insanlık dışı muamele görebilecekleri, hatta yaşam haklarının tehdit edilebileceği yerlere göndermek mümkün değildir. O halde geçici koruma sahiplerinin geçici korumalarının sona ermesi ya da iptali halinde Türkiye’yi terk etmeleri esnasında yaşam haklarına zarar verilmemesi esastır. Bu kişilerin hem temel hak ve özgürlükler hem de geri gönderilmeme ilkesi ışığında menşe ülkeye değil ancak güvenli bir üçüncü ülkeye gönderilmesi en uygun çözümdür⁶¹.

Sonuç

Türkiye 2011 yılı itibariyle yoğun bir şekilde acil ve geçici koruma ihtiyacı duyan Suriye vatandaşlarının kitlesel akınına uğramıştır. Bu nedenle de mevzuatımızda birçok düzenleme yapılmıştır. Karşılaşılan durumun önemi ve uluslararası camiada gelişen kavramlar çerçevesinde bu kişilere geçici koruma statüsü kapsamında yardım edilmesi ve temel ihtiyaçlarının bu bağlamda giderilmesi uygun görülmüştür. Çalışmamızın ilk bölümünde de görüldüğü üzere, aslen geçici koruma statüsü mülteci veya diğer uluslararası koruma statülerine kıyasla daha zayıf ve belirsiz bir kavramdır. Öncelikle geçici koruma kalıcı bir çözüm olarak düşünülmemektedir. Geçici korumadan yararlananlar kitlesel olaylar nedeniyle sayıca çok kişi olarak ülkemize geldikleri için bireysel olarak durumları incelenmemektedir. Bu nedenle de hukuki statüleri daha sınırlıdır. Statülerine daha kolay son verilebilir ve uluslararası koruma türlerine milletlerarası sözleşmeler vasıtasıyla tanınmış olan haklar bu kişilere tanınmamaktadır.

Çalışmamızda ele alınan temel sorun ise geçici koruma statüsündeki yabancıların sınır dışı edilip edilemeyeceği ve edilmeleri halinde hangi esasların uygulama alanı bulacağıdır. Türk hukukunda geçici koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesine dair herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Her ne kadar basında “*kamu güvenliğini bozan Suriyelilerin sınır dışı edilmesi*” kararı alındı” şeklinde haberlere⁶² yer verilmiş olsa da; mevzuatımızda bu uygulamaya imkan tanıyacak açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Kamuoyundaki bu belirsizliğin giderilmesi ve daha da önemlisi geçici korumadan faydalanan kişilerin tabi oldukları rejimin netleştirilmesi adına gerekli hukuki düzenlemeler bir an evvel yapılmalıdır.

⁶¹ Uluslararası koruma sahipleri bakımından aynı görüş için bkz. ÇELİKEL / ÖZTEKİN GELGEL, s. 130.

⁶² <http://www.milliyet.com.tr/birlikte-yasamak-artik-kaciniilmaz/siyaset/detay/1930015/default.htm> (Çevrimiçi - 05.10.2017)

Mevzuatımızda sınır dışı etmeye dair genel kuralların yanı sıra uluslararası koruma sahiplerinin sınır dışı edilmesine dair düzenlemeler de yer alsa da; bu kuralların geçici koruma sahipleri bakımından uygulanıp uygulanmayacağı belirsizdir. Mevzuattaki bu eksikliği rağmen Anayasa Mahkemesi yakın zamanda, aslen uluslararası korumaya kıyasla daha zayıf bir hukuki statü olan geçici koruma sahiplerinin dahi sınır dışı edilemeyeceğine, sınır dışı etme işleminin statünün amacına aykırı olacağına karar vermiştir. Geçici koruma sahiplerinin YUKK'ta sayılmış olan genel sınır dışı etme sebeplerinin tamamı nedeniyle sınır dışı edilmesi elbette mümkün değildir. Tarafımızca yapılan çalışmada ise geçici koruma şartlarının sınır dışı edilmesinin belirli koşulların sağlanması halinde gerçekleşebileceği sonucuna varılmıştır. Şöyle ki, geçici koruma statüsü YUKK ve Geçici Koruma Yönetmeliğinde yer alan esaslar dahilinde sona erdirilebilir ya da iptal edilebilir. Geçici koruması sona erenlerin ülkeyi terk etmesi de esastır. O halde geçici korumanın ilgilinin isteği dışında örneğin kamu düzeni ve güvenliği gibi gerekçelerle sona erdirilmesi halinde yapılacak işlemler üzerinde durulması gereklidir. Ancak özellikle uluslararası koruma sahiplerinin sınır dışı edilmelerine neden olan terör örgütü yöneticisi, üyesi ya da destekleyicisi olmak ya da başka bir suretle herhangi bir terör örgütü ile ilişki içerisinde olmak ya da kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı bakımından tehlike teşkil etmek sebepleriyle geçici koruma sahiplerinin de sınır dışı edilebiliyor olması hem hukuk mantığına hem de yabancılar hukukumuzun esaslarına uygundur. Geçici korumadan yararlananların sınır dışı edilmesinde dikkat edilmesi gereken en önemli husus ise ilgilinin gönderileceği ülkedir. Geri gönderilmeme ilkesi nedeniyle ilgili kişinin gönderildiği ülkede yaşam hakkı bakımından herhangi bir risk ile karşılaşmaması, işkence ve zulüm görmemesi gereklidir. Bu bağlamda Türkiye'den sınır dışı edilecek olan geçici koruma sahiplerinin ancak güvenli bir üçüncü ülkeye gönderilebileceği söylenebilir. Her halükarda kanunilik ilkesi gereği geçici koruma sahiplerinin durumunu netleştirmek ve bu kişiler bakımından öngörülebilirliği sağlamak adına acilen bir düzenleme yapılması gereklidir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- ARENAS, Nuria; *The Concept of “Mass Influx of Displaced Persons” in the European Directive Establishing the Temporary Protection System*, European Journal of Migration and Law, S: 7, 2005, s. 435 – 450.
- ASAR, Aydoğan; *Yabancılar Hukuku*, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 2017.
- AYBAY, Rona / DARDAĞAN KİBAR, Esra; *Yabancılar Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.
- AYBAY, Rona; *Bir İnsan Hakları Sorunu Olarak Sınırdışı Edilme*, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 2, 2003, s. 141 – 172.
- BARAN ÇELİK, Neşe; *Türk Hukukunda Uluslararası Koruma Başvurusunda Bulunan veya Uluslararası Korumadan Yararlanan Yabancıların Hak ve Yükümlülükleri*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, C: 1, 2015, s. 67 – 148.
- BAYATA CANYAŞ, Aslı; *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamındaki Geri Gönderme Yasağının Uygulanma Koşullarının AIHM Kararları Çerçevesinde İrdelenmesi*, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, 2015, s. 73 – 90.
- BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm; *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hükümleri Uyarınca Yabancıların Türkiye’den Sınır Dışı Edilmesi*, TBB Dergisi, S: 108, 2013, s. 211 – 258.
- ÇELİKEL, Aysel / ÖZTEKİN GELGEL, Günseli; *Yabancılar Hukuku*, 23. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2017.
- ÇİÇEKİLİ, Bülent; *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- ÇÖRTOĞLU KOCA / Sema, KAVŞAT, Candan; *Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Koruma Kararının Kapsamı, Alınması ve Sona Ermesi*, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y:1, S:1, 2015, s. 329 – 366.
- DARDAĞAN KİBAR, Esra; *An Overwiev and Discussion of the New Turkish Law on Foreigners and International Protection*, Perceptions, C:18, S: 3, 2013, s. 109 – 128.
- DARDAĞAN KİBAR, Esra; *Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında ve Başlıca Avrupa Birliği Düzenlemelerinde Yabancıların Sınır Dışı Edilmelerine İlişkin Kurallar: Bir Karşılaştırma Denemesi*, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C: 11, S: 2, 2012, s. 53 – 74.

- DOĞAN, Vahit; *Türk Yabancılar Hukuku*, 2. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017.
- DOST, Süleyman; *Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye’li Sığınmacıların Hukuki Durumu*, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C:4, S:1, 2014, s. 27 – 69.
- DUFFY, Aoife; “*Expulsion to Face Torture? Non-Refoulement in International Law*”, *International Journal of Refugee Law*, C: 20, S: 3, 2008, s. 373 – 390.
- EDWARDS, Alice; *Temporary Protection, Derogation and the 1951 Refugee Convention*, *Melbourne Journal of International Law*, S: 13, 2012, s. 1- 41.
- EKŞİ, Nuray; *Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar Ve Geçici Korumanın Sona Ermesi*, İstanbul Barosu Dergisi, C:88, S: 2014/6, Kasım-Aralık, 2014, s. 65 -89 (*Geçici Koruma*).
- EKŞİ, Nuray; *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Sığınmacı ve Mültecilerin Türkiye’den Sınırdışı Edilmelerini Engelleyen Haller*, İstanbul Barosu Dergisi, S: 82-6, 2008, s. 2803 – 2837 (*Sığınmacı ve Mültecilerin Sınırdışı Edilmelerini Engelleyen Haller*).
- EKŞİ, Nuray; *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 6. Maddesinin Yabancıların Sınırdışı Edilmesine Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu*, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Y: 29, S: 1-2, 2009, s. 119 – 139 (*İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi*).
- EKŞİ, Nuray; *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, 3. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2015 (*Yabancılar*).
- EKŞİ, Nuray; *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Tasarısı)*, Beta Basım, İstanbul, 2012.
- ELÇİN, Doğa; *Chapter 3: The Principle of Non-Refoulement: A Comparative Analysis Between Turkish National and International Refugee Law*, *Politics and Law in Turkish Migration*, Eds: SİRKECİ, İbrahim / ELÇİN, Doğa / ŞEKER, Güven; Londra, 2015, s. 39 – 50 (*Non-Refoulement*).
- ELÇİN, Doğa; *Türkiye’de Bulunan Suriyelilere Uygulanan Geçici Koruma Statüsü 2001/55 Sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi İle Geçici Koruma Yönetmeliği Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar*, *TBB Dergisi*, S: 124, 2016, s. 9 – 80.

ERGÜL, Ergin; *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Sınır Dışı Etme, Geri Gönderme ve Geri Verme*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2012.

ERTEN, Rifat; *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme*, GÜHFD, C: 19, S: 1, 2015, s. 3 – 51.

Göç ve İltica Mevzuatı, Ed: Kadir AY/ Thomas VOM BRAUCKE / Işıl TOKCAN / Mustafa ÖZTÜRK / Çiğdem ALP, Başkent Matbaası, Ankara, 2005.

GÖĞER, Erdoğan; *Yabancılar Hukuku*, 2. Bası, Sevinç Matbaası, Ankara, 1976.

<http://eur-lex.europa.eu>.

<http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr>.

<http://www.goc.gov.tr>

<http://www.unhcr.org>.

<https://www.coe.int>.

İltica ve Göç Mevzuatı, Ankara, 2005.

KABAALIOĞLU, Haluk / EKŞİ, Nuray; *Yabancıların Türkiye’den Sınırdışı Edilmesi*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Sevin TOLUNER’e Armağan, Y: 24, S: 1-2, 2004, s. 503 – 522.

KAYA, İbrahim / YILMAZ EREN, Esra; *Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu, Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri*, İstanbul, 2015.

KİRİŞÇİ, Kemal; *Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Sınavı*, Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK), 2014.

KUŞCU, Döndü; *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hükümleri Uyarınca Yabancıların Sınır Dışı Edilmeleri*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

LAUTERPACHT, Elihu / BETHLEHEM, Daniel; *Part 2: The Scope And Content of The Principle of Non-Refoulement: Refugee Protection in International Law*, Edt. Erika Feller / Volker Türk / Frances Nicholson, UNHCR, 2003.

ÖZKAN, Işıl; *Göç, İltica ve Sığınma Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2013.

PIRJOLA, Jari; *Temporary Protection as a Future Model for Asylum?*, Nordic Journal of International Law, S: 64, 1995, s. 423 – 427.

SARAÇLI, Murat; *Uluslararası Hukukta Yerinden Edilmiş Kişiler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

SİRMEN, Sedat; *Yabancıların Türkiye’de Sınırdışı Edilmesine İlişkin Temel Düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Türkiye Hakkında Verdiği Örnek Kararlar*, Ankara Barosu Dergisi, S:3, Y:67, Yaz 2009, s. 29 – 45.

TANERİ, Gökhan; *Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non-Refoulement) İlkesi*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2012.

TEKİNALP, Gülören; *Türk Yabancılar Hukuku*, 8. Bası, Beta Basım, 2003.

TOPAL, Ahmet Hamdi; *Geçici Koruma Yönetmeliği ve Suriyelilerin Hukuki Statüsü*, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 2, S: 1, Bahar 2015, s. 5 – 22.

United Nations High Commissioner for Refugees (“UNHCR”), *Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements*, 2014.

UZUN, Elif; *Geri Göndermeme (Non-Refoulement) İlkesinin Uluslararası Hukuktaki Konumu Üzerine Bir Değerlendirme*, Uluslararası Hukuk ve Politika, C: 8, S: 20, 2012, s. 25 – 58.

www.milliyet.com.tr.

YILMAZ, Sibel; *Kitlesel Akın (Sığınma) Durumunda Geçici Koruma Rejimi ve Asgari Muamele Standardı*, Seçkin Hukuk, Ankara, 2016.